

учасниками спільної діяльності дає можливість гармонізувати національну систему обліку до вимог цивільного та податкового законодавства України.

Використані джерела інформації:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції». – Київ: затв. Мін. Фін. України від 31.03.99 р. № 87. – К, «Поліграф» . – 2009 – С.4-9.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець, Л.А. Горецька. – Житомир: Рута, 2002. – 544 с.
3. Качалин В.В. Финансовый учет и отчетность в соответствии со стандартами GAAP / В.В. Качалин. – 3-е изд. – М.: Дело, 2003. – 432с.
4. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2010: зміни та доповнення [Текст] / С.Ф. Голов: [пер. с англ.]. – Київ, ФПБАУ, 2009.
5. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі [Текст] / С. Голов, В. Костюченко. – К.: Лібра, 2009. – 840 с.
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV зі змінами та доповненнями: [Електронний ресурс]. – № 1012. – Режим доступу: <http://www.uifn.com.ua>
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. – Львів: Вільна Україна, 2011. – 72 с.
8. Крупка Я.Д. Облік інвестицій [монографія] / Я.Д. Крупка. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 302 с.

УДК: 338.2: 336.7

Клименко О. М.,
к. держ. упр., доцент кафедри
державних та місцевих фінансів,
Академія муніципального управління, м. Київ

ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто сутність та значення валютної політики, валютне законодавство України, інструменти реалізації концептуальних засад валютної політики держави, заходи стабілізації національної валюти, заходи зниження рівня доларизації вітчизняної економіки

В статье рассмотрено сущность и значение валютной политики, валютное законодательство Украины, инструменты реализации концептуальных основ валютной политики страны, меры стабилизации национальной валюты, меры снижения уровня долларизации отечественной экономики.

The article considers the nature and significance of monetary policy, currency legislation of Ukraine, enablers conceptual framework monetary policy, currency stabilization measures, measures to reduce the level of dollarization of the domestic economy.

Постановка проблеми. Валютна політика є невід’ємною складовою макроекономічної політики держави. Вона має специфічні завдання, які визначають її роль саме у регулюванні валютної сфери економічних відносин. На сучасному етапі для України формування ефективної валютної політики є актуальним і важливим, оскільки від неї значною мірою залежить не тільки розвиток ринкових відносин і розширення зовнішньоекономічних стосунків, але і забезпечення економічної безпеки держави в цілому. Проблема забезпечення стабільності грошової одиниці України є однією з ключових проблем стабілізації української економіки, так як вплив глобалізаційних тенденцій на національну грошову систему безпосередньо визначає рівень стабільності розвитку національного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання щодо формування валютної політики досліджували такі науковці, як Л. Кравченко, С. Макуха, А. Мороз, М. Пуховкіна. Питанням механізму курсоутворення і валютного регулювання присвячено праці вітчизняних науковців і державних діячів: Н.І. Гребеника, О.В. Дзюблюка, В.С. Стельмаха, Ю.М. Шамшетдінова, В.І. Міщенко, А.В. Шаповалова, О.А. Щербакова та ін. Важливість валютної політики в економічному житті держави вимагає дослідження концептуальних засад її подальшого розвитку.

Мета статті. Мета дослідження полягає у визначенні концептуальних засад формування і реалізації валютної політики та її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Валютна політика – це частина загальноекономічної політики, яка являє собою комплекс здійснюваних державою економічних, організаційних та правових заходів у сфері валютних відносин з метою реалізації стратегічних завдань розвитку національної економіки [1]. Вона покликана шляхом регулювання курсу гривні, валютних операцій, діяльності валютного ринку сприяти:

- раціональному переливу капіталів між різними сегментами фінансового ринку й реальним сектором для досягнення відтворювальної єдності;
- розширенню експортної діяльності, забезпеченню її рентабельності;
- розвитку конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок імпорту, стимулювання процесу імпортозаміщення;
- акумуляції іноземної валюти для фінансового забезпечення реалізації державних пріоритетів – виплати зовнішнього боргу, формування золотовалютних резервів країни;

- припливу продуктивного іноземного капіталу для модернізації й технологічного переозброєння вітчизняної промисловості, впровадження сучасних методів організації й управління виробництвом;
- виходу гривні на світову арену [1].

Складовими валютної політики є валютне регулювання, валютний контроль та міжнародне співробітництво. Об'єктами валютної політики виступають валютний курс, платіжний баланс, грошовий оборот, валютні операції. Її інструментами є інтервенція, дисконт, резерви, обмеження, операції на відкритому ринку. Здійснюють валютну політику Уряд і Національний банк України відповідно до принципів загальної економічної політики України. Валютно-курсова політика Національного банку України спрямована на забезпечення стабільності курсу гривні, підвищення ефективності діяльності українських експортерів та стимулювання зростання виробництва; збільшення золотовалютних резервів при своєчасному погашенні зовнішнього боргу.

Юридично валютна політика оформляється валютним законодавством – сукупністю правових норм, що регулюють порядок здійснення операцій із валютними цінностями в країні та за її межами, а також валютними угодами (двосторонніми й багатосторонніми) між державами з валютних проблем. Основи валютної політики України закладені в Конституції України, яка визначає необхідність забезпечення стабільності національної грошової одиниці [2, с. 99].

Початок формуванню системи валютного регулювання і валютного контролю поклав Декрет «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», прийнятий на початку 1993 р. Кабінетом Міністрів України. Цим Декретом було введено до юридичного обігу такі поняття, як «валюта України», «резиденти», «нерезиденти», «валютний контроль», «конвертована валюта», «уповноважений банк» та інші [3].

Переважну більшість серед чинних джерел валютного законодавства становлять нормативні акти Національного банку України, які видаються у формі інструкцій, постанов, роз'яснень та листів. В нормативних актах Національного банку України визначено порядок обігу іноземної валюти на території України, порядок переміщення валюти та валютних цінностей через митний кордон України та здійснення переказів іноземної валюти фізичними особами, порядок застосування іноземної валюти в страховій діяльності, засади здійснення Національним банком функцій головного органу валютного регулювання і контролю.

Концептуальні засади валютної політики повинні базуватись на правових, організаційних та економічних (монетарних і немонетарних) засадах. Серед монетарних інструментів реалізації концептуальних засад валютної політики держави головними є [2]:

- дедоларизація економіки;
- диверсифікація золотовалютних резервів;

- прогнозованість валютних інтервенцій;
- перехід до інфляційного таргетування;
- розширення методів страхування валютних ризиків;
- удосконалення правил роботи учасників валютного ринку та дотримання чітких принципів і процедур;
- поетапне зняття валютних обмежень та лібералізація валютного ринку;
- створення та постійне поліпшення механізмів хеджування валютних ризиків;
- посилення роботи з моніторингу валютних ризиків;
- застосування пруденційних процедур для упередження валютних ризиків та недопущення формування інших дисбалансів, пов'язаних із здійсненням операцій капітального характеру в іноземній валюті;
- удосконалення механізмів контролю та протидії валютним злочинам і правопорушенням;
- оптимізації механізмів взаємозв'язку між попитом на національну та іноземну валюту, яка має передбачати спрямування гривневих потоків насамперед у реальний сектор економіки, вагомими важелями чого мають виступати інструменти фінансової політики.

До немонетарних інструментів реалізації валютної політики належать наступні:

- збереження політики бездефіцитного й разом з тим збалансованого бюджету, тому що бездефіцитний бюджет – не тільки основа стабільності гривні, але й головний інструмент зниження боргового навантаження на економіку;
- відчутне зниження податкового тягаря, у зв'язку з тим, що податкова складова в структурі витрат і в ціновій динаміці надзвичайно висока;
- створення ефективного антимонопольного конкурентного середовища;
- детінізація української економіки тощо [2].

На практиці застосування концепцій здійснюється через вибір орієнтирів у формі таргетування. Виділяють чотири режими монетарної політики [3]:

- таргетування обмінного курсу через підтримку стабільного обмінного курсу до певної резервної валюти або кошика валют;
- таргетування інфляції;
- таргетування грошових агрегатів;
- політика без помітного номінального якоря.

Глобальна фінансова нестабільність і волатильність валютних курсів здійснюють негативний вплив на фінансові системи багатьох високорозвинутих країн, а оскільки Україна активно інтегрується у

світове господарство, наслідки цього руйнівного впливу підсилюються ще й її внутрішніми причинами.

Негативний вплив кризових явищ на валютну політику в Україні обумовлений політичною нестабільністю та незадовільними макроекономічними параметрами: торговельною політикою уряду (негативне торговельне сальдо впродовж кількох років), платіжною політикою, дефіцитом державного бюджету. Також в українській економіці зростає недовіра до національної грошової одиниці та зростає рівень доларизації, що викликано очікуванням зростання рівня інфляції, політичною і фінансовою невизначеністю [4].

За визначенням Міжнародного валютного фонду, доларизація – це використання іноземної валюти (зазвичай долара США або євро) в розрахунках і для накопичення коштів нарівні з національною грошовою одиницею [5]. Високий рівень доларизації зумовлює:

- зростання чутливості обмінного курсу до змін грошової пропозиції;
- додатковий тиск на золотовалютні резерви країни внаслідок виникнення потреби у проведенні валютних інтервенцій НБУ;
- зниження дієвості облікової ставки як інструменту регулювання грошової маси;
- посилення чутливості структури й обсягів грошової маси до коливань обмінного курсу національної валюти й девальвації очікувань [4].

Слід зазначити, що відкриті економіки, інтегровані в міжнародний ринок, приречені на доларизацію. Безпосереднє завдання держави – стежити, щоб кількість ВКВ в обігу не загрожувала економічній безпеці.

Серед адміністративних заходів зниження рівня доларизації можна виділити такі:

- 1) обмеження рівня кредитування в іноземній валюті із запровадженням заборони на такий вид кредитування для фізичних осіб, які не займаються підприємницькою діяльністю;
- 2) встановлення більш жорстких правил діяльності банківських установ, пов'язані з іноземним капіталом на вітчизняному ринку;
- 3) посилення нормативів обов'язкового резервування за депозитами в іноземній валюті;
- 4) недопущення надмірного зростання зовнішніх запозичень, які збільшують загрозу настання фінансової кризи внаслідок існування значного валютного ризику [6].

Як зазначалося вище, валютна політика країни спрямована на забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Для стабілізації національної валюти необхідна реалізація наступних заходів у сфері валютно-курсової політики:

- перехід до нового сценарію регулювання Національним банком України валютного курсу, ключовими ознаками якого має стати концентрація зусиль на створенні належних інституційно-організаційних умов для розвитку ринкових засад курсоутворення;

- раціональне використання валютних коштів, посилення мотивації суб'єктів валютних відносин до підтримання збалансованих валютних позицій і страхування валютних ризиків;

- вдосконалення політики валютних інтервенцій у напрямі підвищення її узгодженості з процентною політикою;

- прискорений розвиток строкового сегменту валютного ринку та системи інструментів страхування валютних ризиків;

- активніше використання гнучкого валютного курсу за призначенням – як компенсатора негативних зовнішніх шоків та засобу підтримки конкурентоспроможності товаровиробників [7].

Висновки. Висока доларизація вітчизняної економіки призводить до сповільнення темпів економічного розвитку країни та ускладнює реалізацію монетарної політики, ефективність інструментів впливу якої на грошову масу зі зростанням частки іноземної валюти тільки знижується. Завдання валютної політики з забезпечення стабільності обмінного курсу національної валюти і відновлення довіри до неї має бути невід'ємною складовою процесу реалізації державної економічної політики. Тільки комплексний підхід забезпечить дієвість валютної політики та стабілізацію грошової одиниці.

Використані джерела інформації:

1. Центральний банк та грошово-кредитна політика: підручник / [А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна, М.І. Савлук та ін.]; за ред. д.е.н., проф. А.М. Мороза і к.е.н., доц. М.Ф. Пуховкіної. – К. : КНЕУ, 2005. – 556 с.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.93 № 15-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17 – Ст. 184.
4. Філіпенко Т.В. Концептуальні засади валютної політики держави / Т.В. Філіпенко // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. – 2011. – Випуск 3 (11). – С. 166-171.
5. Волянська М. І. Передумови й наслідки зміни валютного курсу гривні і вплив на них проблем банківського сектору / М.І. Волянська // Актуальні проблеми економіки. - 2011. - №3. - С. 209-215.
6. Паливода К.В. Валютні резерви держави як інвестиційний ресурс / К.В. Паливода // Фінанси України. - 2009. - №10. - С. 36-42.
7. Голосенін І. Проблеми валютного кредитування та шляхи їх розв'язання / І. Голосенін // Фінансовий ринок України. - 2011. - №11. – С. 8-10.